

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2014r.

Sąd Okręgowy w Płocku Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Renata Szatkowska

Protokolant: Anna Bogacz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 stycznia 2014r.

sprawy z powództwa **Miasta S. W.**

przeciwko **M. T. (1)**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do Miasta S.W.umowę darowizny zabudowanej nieruchomości, oznaczonej numerem ewidencyjnym (...)o powierzchni 2.200 m², położonej w miejscowości S., gmina S., powiat (...), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą o nr (...), zawartą w dniu 13 września 2012r. pomiędzy M. T. (2) i W. T.a M. T. (1) przed notariuszem, B. N., prowadzącą kancelarię notarialną w M.(repertorium A nr (...)), co do udziału w prawie własności przedmiotowej nieruchomości, który przypadnie W. T.wskutek ustania wspólności majątkowej małżonków W.i M. T. (2) i dokonania ich podziału majątku wspólnego – w zakresie wierzytelności Miasta S.W.wobec W. T., wynikających z :

- nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu upominawczym, przez referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym dla W. P.– P. w W.w dniu 30 września 2010r. w sprawie I Nc 10496/10, obejmującego należność główną w kwocie 10.500,13 zł oraz odsetki ustawowe i koszty procesu,

- nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu upominawczym, przez referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym dla W. P.–P.w W.w dniu 16 maja 2011r. w sprawie I Nc 4402/11, obejmującego należność główną w kwocie 39,892,14 zł oraz odsetki ustawowe i koszty procesu,

- nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu upominawczym, przez referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym dla W. P.– P. w W.w dniu 31 maja 2011r. w sprawie I Nc 5821/11, obejmującego należność główną w kwocie 14.375 zł oraz odsetki ustawowe i koszty procesu,

- nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu upominawczym, przez referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym dla W. P.– P. w W.w dniu 28 grudnia 2011r. w sprawie I Nc 13851/11, obejmującego należność główną w kwocie 6.146,12 zł oraz odsetki ustawowe i koszty procesu,

- nakazu zapłaty, wydanego w postępowaniu upominawczym, przez referendarza sądowego w Sądzie Rejonowym dla W. P.– P. w W.w dniu 28 grudnia 2011r. w sprawie I Nc 13850/11, obejmującego należność główną w kwocie 7.555,28 zł oraz odsetki ustawowe i koszty procesu,

2. zasądza od M. T. (1) na rzecz Miasta S. W. kwotę 1.575 zł (jeden tysiąc pięćset siedemdziesiąt pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 1.200 zł,

3. nakazuje zwrócić Miastu S. W. ze Skarbu Państwa- Sąd Okręgowy w Płocku kwotę 6.036 zł (sześć tysięcy trzydzieści sześć złotych) tytułem nadpłaconej części opłaty od pozwu.

I C 704/13

UZASADNIENIE

Miasto S.W.wniosło przeciwko M. T. (1) o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny z dnia 13 września 2012r., mocą której W. T.i M. T. (2) darowali córce, M. T. (1) działkę o nr ew. (...) o pow. 0,2200 ha, położoną w miejscowości S., gmina S., dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą KW (...) – do wysokości wierzytelności przysługującej powodowi w stosunku do W. T.z tytułu zobowiązań wynikających z nakazów zapłaty, wydanych przez Sąd Rejonowy dla W. P.– P. w W.w sprawach I Nc 13851/11, I Nc 5821/11, I Nc 10496/10, I Nc 13850/11, I Nc 4402/11.

W uzasadnieniu pozwu powód podał, iż dłużnik, W. T. podarował córce, M. T. (1) przedmiotową nieruchomość, zaś w toku egzekucji prowadzonej przeciwko niemu okazało się, że nie posiada on innego majątku, do którego można skierować skuteczną egzekucję.

W odpowiedzi na pozew M. T. (1) wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm. Podała, iż darowizna dokonana na jej rzecz nie spowodowała pokrzywdzenia powoda, gdyż podarowana nieruchomość była współwłasnością małżonków T. jako wspólność ustawowa, a wierzytelności dochodzone przez powoda wiążą się z działalnością gospodarczą W. T., powód winien zatem wykazać zgodnie z treścią art. 787 kpc, iż wierzytelności te powstały za zgodą małżonki dłużnika albo w myśl art. 787¹ kpc, iż przedsiębiorstwo dłużnika wchodziło w skład majątku wspólnego małżonków T.. Pozwana wskazała, iż M. T. (2) nie wyraziła zgody na zaciąganie wierzytelności przez męża, a przedsiębiorstwo powstało z majątku odrębnego W. T., tj. z kwot, jakie otrzymał on w spadku po swoich rodzicach. Ponadto podała, iż wierzyciel nie mógłby zaspokoić się działki nr (...) także i ze względu na treść art. 42 kro, gdyż wyklucza on egzekucję z udziału dłużnika we wspólności małżeńskiej.

W piśmie procesowym z dnia 20 listopada 2013r. pozwana wskazała, iż uchwała SN z 24.10.2003r., III CZP 72/03 i wyrok SN z 6.06.2003r., IV CKN 204/01 utraciły swoją aktualność z uwagi na nową treść art. 41 §1 kro, z którego wynika, iż w przypadku braku zgody małżonka dłużnika na zaciągnięcie zobowiązania, wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia wierzytelności tylko z majątku osobistego dłużnika, a działka nr (...) nie stanowi majątku osobistego W. T.. Ponadto podała, iż wierzytelność powoda wobec W. T. nie istnieje, gdyż wartość nakładów, jakie poczynił na nieruchomość przy ul. (...) w W., stanowiącą własność powoda i zwróconą właścicielowi, w pełni pokrywa dług W. T. wobec powoda.

Na rozprawie w dniu 16 stycznia 2014r. powód wniósł o uznanie przedmiotowej czynności za bezskuteczną wobec niego w całości, albo też za bezskuteczną co do udziału, jaki przypadłby dłużnikowi w podarowanej córce nieruchomości w przypadku zniesienia wspólności majątkowej.

Sąd ustalił, co następuje:

Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym dla W. P.– P. w W.wydał nakazy zapłaty w postępowaniu upominawczym, w których nakazał, aby W. T.zapłacił Miastu S.W.następujące kwoty:

- 10.500,13 zł z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot oraz koszty procesu na kwotę 2.481,50 zł - nakaz zapłaty z dnia 30 września 2010r. w sprawie I Nc 10496/10;

- 39.892,14 z ustawowymi odsetkami od dnia 16 czerwca 2008r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu w kwocie 2.898,75 zł- nakaz zapłaty z dnia 16 maja 2011r. w sprawie I Nc 4402/11;

- 14.375 zł z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot wraz z kosztami procesu w kwocie 2.579,75 zł - nakaz zapłaty z dnia 31 maja 2011r. w sprawie I Nc 5821/11;

- 6.146,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 września 2011r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w kwocie 1.262,50 zł- nakaz zapłaty z dnia 28 grudnia 2011r. w sprawie I Nc 13851/11;

- 7.555,28 zł z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot oraz koszty procesu w kwocie 1.275 zł- nakaz zapłaty z dnia 28 grudnia 2011r. w sprawie I Nc 13850/11 (v. k. 31, 40, 28, 20, 34 nakazy zapłaty).

Przedmiotowe należności dotyczą odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) za okres od 2003r. do 2008r. oraz należności czynszowe za dzierżawę tej nieruchomości za okres od 2008r. do 2011r. (k. 195- 197 wypis aktu notarialnego z dnia 30 Maja 2008r.). Na nieruchomości dłużnik w okresie od 1992r. do grudnia 2012r. prowadził działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży detalicznej części i akcesoriów do pojazdów samochodowych (v. k. 144 – wypis z ewidencji działalności gospodarczej, k.46-48 wykaz zaległości).

W. T. prowadził działalność bez udziału żony; M. T. (2) w żaden sposób nie angażowała się w firmę męża, nie znała jego dochodów, nie miała wpływu na sposób prowadzenia firmy, nie wypowiadała się, czy akceptuje zawarcie przez męża dzierżawy przedmiotowej nieruchomości. Od 2008r. małżonkowie żyją w nieformalnej separacji. Również córka nie wiedziała, w jaki sposób dłużnik prowadzi działalność, jakie ma zyski, jakie straty, o zadłużeniu wobec powoda dowiedziała się w grudniu 2012r. (v. k. 155 – 156 zeznania pozwanej, M. T. (1), k 188 -189 zeznania świadka, W. T., k. 189 zeznania świadka, M. T. (2)). Dłużnik przestał płacić należności czynszowe, gdyż nie miał pieniędzy (v. k. 188 zeznania świadka, W. T.). W dniu 6 grudnia 2012r. W. T. wydał powodowi przedmiotową nieruchomość (v. k. 162 protokół zdawczo-odbiorczy). Obecnie trwa spór między nimi odnośnie zwrotu nakładów na nieruchomość (v. okoliczność niesporna).

W dniu 13 września 2012r. umową darowizny, sporządzonej w formie aktu notarialnego, małżonkowie W.i M. T. (2) podarowali córce, M. T. (1) nieruchomość położoną w miejscowości S., gmina S.o powierzchni 2200 m², oznaczonej nr(...)(poprzedni numer ewidencyjny (...)), dla której Sąd Rejonowy w Mławie prowadzi księgę wieczystą nr (...)(k. 113-114 wypis aktu notarialnego z dnia 13 września 2012r., k. 13-15 odpis księgi wieczystej). Powiedzieli córce, że darują jej tę nieruchomość, gdyż skończyła studia i powinna się usamodzielnic. Nieruchomość zabudowana jest domem letniskowym, w którym pozwana mieszkała w okresie letnim, na stałe nikt tam nie zamieszkiwał. M. T. (1) w dacie darowizny była w dobrych relacjach z ojcem, spotykali się, rozmawiali (v. k. 155 zeznania pozwanej, M. T. (1), k. 188 zeznania świadka, W. T., k. 190 zeznania świadka, M. T. (2)) W tym okresie jedynym majątkiem W. T. było wyposażenie jego firmy oraz współwłasność z żoną dwóch nieruchomości położonych w K.. W 2012r. dłużnik próbował sprzedać nieruchomości w K., ale nie znalazł nabywcy. Próbował także sprzedać wyposażenie warsztatu, sprzedał część urządzeń, ale za niewielkie kwoty, na pozostałą część wyposażenia nie znalazł kupca (v. k. 188 – 189 zeznania świadka, W. T., k. 190 zeznania świadka, M. T. (2)) .

Powód w oparciu o powyższe nakazy zapłaty prowadzi postępowania egzekucyjne, w ich toku nie uzyskał jednak zaspokojenia należności z uwagi na brak majątku dłużnika, komornika wskazał, że jedyny majątek dłużnika to sprzęty biurowe o wartości użytkowej oraz wyposażenie warsztatu kilku lub kilkunastoletnie (v. akta spraw egzekucyjnych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla W. Ś., P. A.– Km 9257/12, (...), (...), (...), (...)).

W. T. w dacie dokonania darowizny i nadal jest wraz z żoną współwłaścicielem nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości K., gmina W., dla której Sąd Rejonowy w Legionowie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Nieruchomość składa się z dwóch działek o łącznej powierzchni ponad 3.000 m. kw, jest obciążone hipotekami przymusowymi na rzecz ZUS w W. w kwotach : 260.632 zł, 94.838 zł i 27.683 zł . Zadłużenie dotyczy należności z tytułu nieopłaconych przez W. T. składek na Fundusz Pracy za okres od 2003r. do 2012r. (v. k. 50 wykaz ksiąg wieczystych, dane z elektronicznej księgi wieczystej (...)).

W 2013r. W. T. złożył wniosek o umorzenie lub rozłożenie na raty swojego zadłużenia wobec powoda; postępowanie w tej sprawie nadal się toczy (v. k. 153 pismo powoda z 10 września 2013r.).

M. T. (1) jest doktorantką IV roku studiów doktoranckich (...) kardynała S. W. w W., otrzymuje stypendium doktoranckie w kwocie 1.200 zł, nie ma innych dochodów. Jest panną, nie ma nikogo na utrzymaniu, pomaga finansowo rodzicom. Posiada oszczędności w kwocie 10.000 zł (v. k. 156, k. 200 zeznania pozwanej, M. T. (1)).

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie zeznań pozwanej, M. T. (1) (k. 155- 156, k. 200), świadków : W. T. (k. 188-189) i M. T. (2) (k. 189-190), a także dokumentów w postaci : nakazów zapłaty przeciwko W. T. (k. 31, 40, 28, 20, 34), wypisu aktu notarialnego z dnia 13 września 2012r. (k. 113-114), odpisu księgi wieczystej (k. 13-15), wykazu ksiąg wieczystych (k. 50), wypisu z ewidencji działalności gospodarczej (k. 144), wykazu zaległości (k. 46-48), protokołu zdawczo-odbiorczego (k. 162), akt egzekucyjnych (akt spraw Km 9257/12, 9259/12, 3055/12, 1828/12, 7988/11), pisma powoda z 10 września 2013r. (k. 153), wypisu aktu notarialnego z dnia 30 maja 2008 r. (k. 195-197).

Oddalono wnioski dowodowe pozwanej na okoliczność ustalenia, czy dłużnik był uprawniony do czynienia nakładów na nieruchomości przy ul. (...) w W., uznając, iż nie mają one znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje :

Powód opiera swoje żądanie o treść art. 527 kc, który przewiduje, że gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną wobec niego, jeśli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (§ 1); czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (§ 2), jeżeli zaś wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osobą będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§3). Jeżeli jednak wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 528 kc).

Zaskarżona czynność prawna jest darowizną, a zatem pozwana uzyskała na jej podstawie korzyść majątkową bezpłatnie. Ta okoliczność zwalnia więc powoda z obowiązku wykazywania stanu wiedzy osoby trzeciej co do świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela.

Wobec powyższego do rozstrzygnięcia pozostają dwie kwestie; czy na skutek darowizny nastąpiło pokrzywdzenie wierzyciela oraz czy dłużnik miał świadomość, że dokonując darowizny, krzywdzi wierzyciela.

W chwili dokonania darowizny na rzecz córki W. T. posiadał jedynie wyposażenie warsztatu i dwie nieruchomości. Jak ustalił komornik w toku postępowania egzekucyjnego wyposażenie warsztatu nie przedstawia żadnej wartości. Ponadto, dłużnik podał, że próbował zbyć te składniki swojego majątku, ale za kilka z nich uzyskał tylko niewielkie kwoty, a reszty nie udało mu się sprzedać ze względu na brak nabywców. Te okoliczności prowadzą do wniosku, że ruchomości dłużnika, znajdujące się w warsztacie, nie stanowiły majątku, z którego powód mógłby uzyskać zaspokojenie swoich należności. Nieskuteczna również byłaby egzekucja z nieruchomości położonych w K.. (...) te obciążone są bowiem hipotekami na kwotę ponad 380.000 zł, a dłużnik nie był w stanie sprzedać ich za kwotę ok. 300.000 zł. Czyli wysokość hipotek przekracza wartość nieruchomości, a zauważyć należy, że dłużnikowi przypada jedynie udział w nieruchomościach, gdyż stanowią one wspólny majątek dłużnika i jego żony. Należy podkreślić, iż w toku postępowania egzekucyjnego pierwszeństwo w zaspokojeniu należności mają wierzyciele hipoteczni, a do tych powód nie należy. Gdyby więc nawet powód skierował egzekucję do tychże nieruchomości, mało prawdopodobne jest, by uzyskał jakiegokolwiek pieniądze.

Z przytoczonych okoliczności wynika, że w dacie dokonania darowizny na rzecz córki, majątek W. T. nie pozwalał na pokrycie jego zadłużenia wobec powoda nawet w niewielkiej części; sama zaś darowizna doprowadziła do wyzbycia się istotnego składnika majątkowego bez żadnego ekwiwalentu. Wprawdzie egzekucja z tej nieruchomości nie pokryłaby pełnej kwoty zadłużenia, ale spowodowałaby jej zmniejszenie. Uznać więc należało, że czynność prawna z 13 września 2012r. stanowiła pokrzywdzenie wierzyciela, gdyż na jej skutek pogłębił się stan niewypłacalności W. T..

Odnosnie świadomości dłużnika co do pokrzywdzenia wierzyciela, trzeba zauważyć, że art. 529 kc wprowadza domniemanie działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeśli na skutek dokonania darowizny, dłużnik stał się niewypłacalny. Skoro pozwana nie obaliła tego domniemanie w toku niniejszego procesu, przyjęto, iż W. T. miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela, kiedy darował córce nieruchomość, skoro nakazy zapłaty, zasądzone od niego należności na rzecz powoda, zostały wydane na ponad rok przed dokonaniem przedmiotowej czynności prawnej; w ocenie sądu z pewnością zdawał on sobie sprawę z tego, że wyzbycie się nieruchomości pogłębi jego niewypłacalność.

Odnosząc się do podstawowego zarzut pozwanej, iż wierzyciel nie może żądać uznania darowizny za bezskuteczną, gdyż czynność ta była dokonana przez małżonków T., a na zaciągnięcie wierzytelności M. T. (2) nie wyraziła zgody, należy przywołać pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z 12 maja 2011r., III CZP 15/11, z którym sąd rozpoznający niniejszą sprawę zgadza się w całości. SN wskazał, iż w poprzednim stanie prawnym (tj. przed nowelizacją art. 41 kro) powszechnie przyjęty był pogląd o dopuszczalności skargi paulińskiej w przypadku gdy dłużnikiem był tylko jeden z małżonków, a przedmiot zaskarżonej skargą paulińską umowy darowizny dokonanej przez obu małżonków, wchodził do majątku wspólnego. SN wskazał, iż w obecnym stanie prawnym małżonek dłużnika, nieudzielający zgody na zaciągnięcie zobowiązania, nie odpowiada w zasadzie za to zobowiązanie nawet majątkiem wspólnym, ale przyjęte rozwiązania prawne nie mogą eliminować lub ograniczać posługiwania się skargą paulińską wobec rozporządzeń obejmujących składniki majątku wspólnego, dokonywanych z pokrzywdzeniem wierzyciela w rozumieniu art. 527 kc, w przeciwnym razie doszłoby do znacznego osłabienia zasadniczych funkcji ochronnych tego środka prawnego. SN przyjął więc, że wierzyciel, którego dłużnikiem jest jeden z małżonków, może żądać na podstawie art. 527 kc uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez obu małżonków i dotyczącej ich majątku wspólnego, gdy małżonek dłużnika nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania w myśl art. 41 § 1 k.r.o. Sąd podkreślił, jednak, że po uzyskaniu wyroku paulińskiego wierzyciel powinien doprowadzić do ustania ustroju majątku wspólnego (o ile wcześniej takie ustanie nie nastąpiło) na podstawie art. 52 kro, powołując się na fakt, iż zaspokojenie jego wierzytelności wymaga dokonania podziału majątku wspólnego małżonków, następnie w wyniku ustania wspólności ustawowej wierzyciel może zaspokoić wierzytelność z udziału we współwłasności przedmiotów, wchodzących w skład majątku wspólnego, a należnego dłużnikowi ; ustanie bowiem wspólności majątkowej oznacza, że do składników wchodzących do majątku wspólnego stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych.

Zatem niezależnie od tego, czy wierzytelność powstała jeszcze przed wejściem w życie nowelizacji przepisu art. 41 kro z dnia 17 czerwca 2004r., czy też po tej dacie, wierzyciel może żądać uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez obu małżonków i dotyczącej ich majątku wspólnego, nawet jeśli małżonek dłużnika nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania. Dlatego też sąd nie badał szczegółowo daty powstania wierzytelności.

Nie ma znaczenia dla tej sprawy kwestia istnienia roszczenia dłużnika wobec powoda o zwrot nakładów; proces ze skargi paulińskiej ma na celu ochronę konkretnej wierzytelności, a istnienia tej wierzytelności nie niweczy fakt, że dłużnik może ją potrącić ze swoją wierzytelnością. Dłużnik może wykazywać istnienie swojego roszczenia o zwrot nakładów albo w drodze powództwa o zapłatę, albo w drodze powództwa przeciwegzekucyjne, powołując się na potrącenie należności z tego tytułu.

Nie uwzględniono wniosku pozwanej o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania administracyjnego w przedmiocie umorzenia lub rozłożenia na raty zadłużenia dłużnika. W ocenie sądu do rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie jest bowiem konieczne uprzednie wydanie decyzji administracyjnej, a tylko taki przypadek może stanowić postawę zawieszenia w myśl art. 177 § 1 pkt 3 kpc.

O kosztach rozstrzygnięto na podstawie art. 98 kpc, obciążając nimi pozwaną jako stronę przegrywającą proces. Na kwotę zasądzonych kosztów składa się wynagrodzenie pełnomocnika (1.200 zł) oraz opłata od pozwu (375 zł). Koszty te ustalono wg wartości przedmiotu sprawy, wynoszącej 7.500 zł; wartość bowiem całej nieruchomości, stanowiącej przedmiot spornej czynności prawnej, wynosi 15.000 zł (tak wynika z aktu notarialnego), zatem wartość udziału, jaki ewentualnie przypadnie dłużnikowi we własności tej nieruchomości, to prawdopodobnie połowa tej kwoty. Nadpłaconą opłatę od pozwu należało powodowi zwrócić.